

Ignác Kapaun:
**Portrét Františka
Antonína hraběte
Sporecka.** Olej 1734.

Býval jen bez krajkových souprav a z hrubšího materiálu. V polovině 17. stol. obrací se pozornost válkou unavené Evropy k Francii, kde nastoupil mladý panovník Ludvík XIV. Jeho dvůr, spoutaný přísnou etiketou, stal se snem každého mladého šlechtice. Nový sloh barokový stanovil přesné směrnice nejen architektuře budov a zahrad, ale i šatu, jehož jednoduché formy byly opět zaměněny složitým stříhem a okázalou nádherou. Nový král především sám udával tón módě.

Na košili oblékala se vesta (kamizola) s krátkými rukávy, zhotovená ze sukna nebo hedvábí, obyčejně vyšíváná. Kalhoty po kolena se rozšířily tak, že vypadaly někdy jako sukně. Punčochy byly pod koleny ukončeny tuho naškrobenou krajkou, obrácenou dolů. K tomu se nosily střevíce se sluhou. Byly v oblibě však i vysoké jezdecké boty, které se černily.

Popsaný oblek je postačitelem, představuje-li hra prostředí domácí. Na vycházky a do společnosti oblékali muži přilehlý

kabát bez límce, vpředu zapínaný na knoflíky. Byl dlouhý nad kolena a od pasu se zvonově rozšiřoval. Novinkou byly kapsy a široké přeložené manšety na rukávech. Okraje kabátu a švy byly ozdobeny zlatými tréсами a prýmky nebo kraječkou. Krajka byla obzvláštní módou baroka. Našívala se kam se dalo: K rukávům košile, na kalhoty i na třírohý klobouk. Hotovila se z ní i vázanka kol krku.

Kord zavěšovali si opět na širokou stuhu kol pasu nebo přes rameno. Do chladného počasí nosil se dlouhý převlečník, reidingot obdobného střihu, jako popsany kabát. Do ruky můžete si vzít vyšší hůl s knoflíkem.

Nejpoutavějším znakem této módy byla paruka, jejíž bohaté kadeře spadaly na ramena i na prsa. Koncem 17. stol. stala se tak oblíbenou, že ji nosili nejen šlechtici a měšťané, ale i služebníci. Jen lid selský k této nepravé kštici nesáhl, snad proto, že i nejlevnější druhy vlásenek byly tuze drahé. Na paruku posazoval se zmíněný třírohý klobouk, někdy ozdobený mimo krajkou démantovou sponou.

Byl-li příjemný zevnějšek a pečlivé oblečení předpokladem šlechtice z konce XVII. stol., byly ženy, pohybující se u dvora krále Slunce, pravými módními manekýnkami. Jejich nahodilé rozmáry v obleku stávaly se okamžitě módním předpisem dámám privilegované společnosti nejen ve Francii, ale i v ostatních zemích, tedy i u nás.

Manželka Ludvíka XIV., odchovaná obřadnou španělskou etiketou, obnovila pouzdrovitý živůtek, který se navlékal na hrudník, předem šněrovačkou stažený. Živůtek měl čtvercový nebo oválný výstřih a rukávy jen k lokti, ukončené náběrami krajk. Možno jej spínati vzadu a vpředu jen naznačiti svázání stužkami, nebo se vpředu skutečně šněroval. V tom případě se pod šněrování vkládala vestička, bohatě vyšívaná a tuho podložená.

Spodní sukně měla přední díl přebohatě vyšitý zlatem neb stříbrem a to proto, že vrchní sukně byla vpředu široce rozevřená. Spínala se sponami do boků a dozadu, kde někdy se prodlužovala ve vlečku. Živůtek a vrchní sukně bývaly hotoveny ze stejného materiálu. Nejčastěji to byla dykyta neb lehčí hedvábný brokát. Spodní sukně byla odlišná barvou i materiálem.

Divadelní kostým hotoví se tak, že sukně jsou spojeny v jednu.

K lokti obnaženou ruku rády dámy zakrývaly rukavičkou. Úprava vlasů byla až do konce 17. stol. vkusná a dost jednoduchá. Teprve na rozhraní století se začaly účesy pudrovat a

ženy oblíbily si mušelínové nebo krajkové čepečky, vztyčené vysoko nad čelo a přidržované krajkovou vázankou.

Aby se zakryla povadlá pleť, někdy i špína, používalo hodně líčidla a nálepek z černé náplasti. K dobrému tónu šlechtičny náleželo zakrývat si tvář škraboškou z černého atlasu. Šperků se mnoho nenosilo. Byly to jen šňůry perel, perlové náhrdelníky nebo démantové spony. Těžké zlaté výšivky a vzácné, ručně šité krajky byly ovšem mnohdy cennější než šperk.

Atlasové střevíčky s vysokým podpatkem nosily se vpředu vyšité. Popsaný šat hodí se pro šlechtickou dvojici.

Střední stav (řemeslníci, obchodníci, úředníci, profesori a podobně) nosil šat, střihově podobný popsánému, jen z levnějšího materiálu, bez drahých výšivek, jemných krajek a démantových spon.

Sukně žen nedosahovala až k zemi a místo těžkého vyšívání na spodní sukni našivaly se náběry neb sametové pruhy. Krátké zástěrky z krajek neb jemného hedvábí nosily se i do společnosti. Některá vyobrazení nás poučují, že měšťanky si zakrývaly výstřih batistovým šátečkem nebo nosily nízké živůtky, přidržené na rameni stuhou a doplněné batistovou košílkou s rukávy. Tato móda později byla přejata v některých krajích lidem selským a stala se charakteristickou součástí našich lidových krojů.

Místo drahocenných vysokých krajkových čepeček nosily měšťanky jen malé, batistové, ozdobené úzkou kraječkou a stuhou.

Rovněž mužský šat měšťanský byl z levnějšího materiálu, zlaté vyšívání nahrazovaly porty, sametové lemy neb šňůry.

Velkou módou tehdejší vznešené společnosti byly hony, na něž se nosil šat, podobný měšťanskému, v barvě zelenavé a hnědavé. I dámy měly již svůj lovecký úbor, který byl prvním speciálním oděvem sportovním. Třebaže měl dlouhou, řasnatou sukni, objevují se v něm již prvky módy mužské (rukávy se širokou výložkovou manšetou, třírohý klobouk, krajková vázanka, po mužsku upravená, a p.).

Vkusná baroková móda mizí na počátku 18. století, kdy i trůn francouzský vystřídal vladaře. Po Ludvíku XIV. nastoupil Ludvík XV., který vedl dvůr neméně okázale. Stylové prvky baroka rychle ustupovaly titěrnému rokoku, které svými bezdůvodně zkroucenými linkami ovlivnilo nejen velké umění, ale i všechna odvětví uměleckého průmyslu, tedy i odívání. Francie podržela si nadále místo v určování módy. Rozšiřovala ji od konce XVII. stol. již prvním módním listem »Mercur galant«.

Bonnard:
Dáma se zástěrkou.

Ideálem rokokového věku byla rafinovaná gracie, svádějící smysly k požitkářství. K dobrému tónu náleželo ukazovati se v nedbalkách, dráždicích vonným prádlem, náběrami krajek, leskem hedvábných punčoch a stuh.

Vše, co herec na jevišti koná, musí dělati s půvabem, musí mysliti na každý pohyb. Musí umět elegantně nosit kord, nasazovat klobouk a podávat ruku. Představuje-li dokonalého kavalíra, musí se vystříhati křiklavých barev obleku i těžkopádnosti v držení těla.

Jeho hedvábné nebo atlasové kalhotky budou užší, než v předešlé době barokové. Budou se zapínat pod kolenem přes světlou hedvábnou nebo lněnou punčochu. Na střevíce s nízkým podpatkem a velkou kovovou sponou nosily se někdy vysoké zapínací kamaše, které téměř zakrývaly punčochu. Později byly převzaty jako součást vojenského stejnokroje. Šosy kabátu se značně rozšířily a aby odstávaly od těla, byly podkládány kosticemi. Pro jízdu na koni se takovýto kabát nehodil, proto se mu zahýbaly šosy, později se i odstříhly a vznikl frak, k němuž bylo nutno zkrátit i vestu. Límeček a okraje fraku se vyšívaly.